

Outokumpu Chrome Oy
Kemin kaivos
PL 172
94101 KEMI

Arviointiohjelma 10.2.2009

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO KEMIN KAIVOKSEN LAAJENTAMISEN YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIOHJELMASTA

JOHDANTO

Outokumpu Chrome Oy on 18.2.2009 toimittanut Lapin ympäristökeskukselle ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain, YVA-lain (468/1994 + muutokset) tarkoittaman ympäristövaikutusten arviointiohjelman (jäljempänä arviointiohjelma, YVA-ohjelma), joka koskee Kemin kaivoksen laajentamista Keminmaan kunnassa. Tällöin käynnistyi virallisesti tämän hankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettely.

Tämä lausunto on YVA-lain 9 §:n tarkoittama yhteysviranomaisen lausunto Kemin kaivoksen laajentamishanketta koskevasta YVA-ohjelmasta. Lausunnossa esitellään Kemin kaivoksen laajentamishanke ja arviointiohjelma pääpiirteissään, ohjelmasta annettujen lausuntojen ja mielipiteiden keskeiset kohdat sekä yhteysviranomaisen näkemykset arviointiohjelmasta ja YVA-menettelystä.

HANKETIEDOT JA YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIMENETTELY

Hanke	Kemin kaivoksen laajentaminen
Hankkeesta vastaava	Outokumpu Chrome Oy Kemin kaivos PL 172 94101 KEMI Yhteyshenkilöt: Juha Kekäläinen (puh. 040 8411 591) ja Kirsi-Marja Fyhr (puh. 040 8442 337) (sähköposti: etunimi.sukunimi@outokumpu.com)
Pääkonsultti	Groundia Oy Yhteyshenkilöt: Janne Huttunen (puh. 050 5700 014) ja Niko Karjalainen (puh. 050 3060 752) (sähköposti etunimi.sukunimi@groundia.fi)

Yhteysviranomainen Lapin ympäristökeskus
PL 8060 (Hallituskatu 5 C)
96101 Rovaniemi

Yhteyshenkilö: Eira Luokkanen (puh. 0400 843 120)
(sähköposti: etunimi.sukunimi@ymparisto.fi)

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä samalla lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia.

Kaivoshankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tarve määräytyy ympäristövaikutusten arvioinnista annetun asetuksen, YVA-asetuksen (713/2006) 6 §:n hankeluettelon kohtien 2 a) ja 12 perusteella.

Ympäristövaikutusten arviointiohjelma on hankkeesta vastaavan suunnitelma siitä, miten arviointi tullaan suorittamaan. Yhteysviranomaisen lausunnossa arviointiohjelmasta pyritään mm. ohjaamaan käynnistynyttä YVA-menettelyä sekä tarkastellaan arviointiohjelman asianmukaisuutta ja riittävyyttä.

Hankkeesta vastaava tekee arviointiohjelman ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon perusteella tarvittavat selvitykset ja arvioinnit hankkeen vaikutuksista ja laatii ympäristövaikutusten arviointiselostuksen (YVA-selostus, arviointiselostus). Yhteysviranomainen antaa lausuntonsa myös arviointiselostuksesta ja sen riittävyydestä. YVA-menettely päättyy, kun yhteysviranomaisen toimittaa lausuntonsa arviointiselostuksesta hankkeesta vastaavalle.

Viranomaisilla, asianosaisilla ja asiasta kiinnostuneilla on mahdollisuus antaa lausuntonsa ja esittää mielipiteensä sekä YVA-ohjelmasta että YVA-selostuksesta.

Hankkeen toteuttamista varten tarvittaviin lupahakemuksiin liitetään ympäristövaikutusten arviointiselostus ja yhteysviranomaisen siitä antama lausunto. Lupapäätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointiselostus ja siitä annettu yhteysviranomaisen lausunto on otettu huomioon.

Hanke ja sen sijainti sekä esitetyt toteutusvaihtoehdot

Kemin kaivos sijaitsee Keminmaan kunnassa Kemin kaupungin koillispuolella. Etäisyys sekä Kemin että Keminmaan keskuksista on noin 7,5 km. Kemin kaivoksen todennetut malmivarat ovat noin 38 Mt, lisäksi tutkimatonta mineraalivarantoa on yli 85 Mt. Kaivos tuottaa kromiittirikastetta Torniossa olevalle ferrokromitehtaalalle. Louhinta avolouhoksessa ja rikastustoiminta käynnistyivät vuonna 1967. Maanalainen louhinta alkoi 1990-luvun lopulla ja avolouhinta päättyi vuonna 2005. Toiminta-aikana louhitun malmin määrä on ollut noin 34 Mt, sivukiveä on louhittu kaikkiaan noin 133 Mt ja sivukiven läjitysalueita on noin 150 ha.

Nykyään malmien louhintamäärä on noin 1,2 Mt/a. Päätuotteita ovat palarikaste (noin 0,3 Mt/a) ja hienorikaste (noin 0,4Mt/a). Rikasteet varastoidaan pääosin hallivarastoissa, joista ne kuljetetaan autokuljetuksena Tornion ferrokromitehtaan varastosiiloihin. Rikasteiden lisäksi muodostuu sivukiveä (vuonna

2007) noin 0,4 Mt/a. Sivukiveä, myös aiemmin läjitettyä, hyödynnetään maanalaisen kaivoksen täytöissä. Rikastusprosessissa muodostuu rikastushiekkaa noin 0,5 Mt/a ja se läjitetään rikastushiekka-altaisiin.

Kaivoksen laajentamishankkeessa on tarkoitus kaksinkertaistaa tuotanto, jolloin malmia louhittaisiin noin 2,7 Mt/a. Maanalaisen kaivoksen kapasiteetti riittää louhintamäärän kaksinkertaistamiseen. Rikastamon vuosittainen tuotantokapasiteetti kasvaisi nykyisestä 0,65 Mt:sta 1,3 Mt:iin, mitä varten sitä laajennettaisiin. Lisäksi rakennettaisiin uusi jauhimo, uusittaisiin palarikastamon laitteistot, rakennettaisiin uusi murskevarasto sekä ruokalarakennus. Yhteensä uusia rakennuksia tulisi pinta-alaltaan noin 6000 m². Murskaamon ja palarikastamon omat lämpökeskukset jäisivät pois käytöstä ja rakennukset liitettäisiin kaukolämmön piiriin. Vuotuinen rikastushiekkamäärä kaksinkertaistuisi noin 1 Mt:iin, mikä sijoitettaisiin olemassa olevaan altaaseen.

Kaivoksen laajentamisessa YVA-menettelyssä tarkastellaan kolmea eri vaihtoehtoa:

- VE 0: Hanketta ei toteuteta
- VE 1: Hanke toteutetaan, rikastetun malmin kuljetus: autoliikenne
- VE 2: Hanke toteutetaan, rikastetun malmin kuljetus: raideliikenne

VE 0:ssa oletetaan, että tuotanto jatkuu 1,3 Mt vuositasolla ja rikastamon kapasiteetti pysyy 0,65 Mt:ssa. Rikaste kuljetetaan Tornion ferrokromitehtaalle tarkoitukseen suunnitelluilla kuorma-autoilla, noin 45 kuormaa päivässä. Malmi voidaan kuljettaa myös erikoisvalmisteisilla rikastevaunuilla (raideliikenne).

VE 1:ssä tuotanto kaksinkertaistuu ja rikaste kuljetetaan ferrokromitehtaalle kuorma-autoilla, noin 90 kuormaa päivässä.

VE 2:ssa tuotanto kaksinkertaistuu ja rikaste kuljetetaan ferrokromitehtaalle rikastevaunuilla, neljä junaa päivässä.

Kaivoksen laajentamisen liittyminen muihin suunnitelmiin ja hankkeisiin

Kaivoksen tuotannon kaksinkertaistaminen tapahtuu osana laajempaa investointia, jossa Tornion tehtaiden ferrokromituotanto nostetaan kaksinkertaiseksi nykyisestä tasosta. Tornion tehtaiden eräiden toimintojen laajentamisesta on toteutettu oma ympäristövaikutusten arviointimenettely, joka on päättynyt vuonan 2005.

ARVIOINTIOHJELMASTA TIEDOTTAMINEN JA KUULEMINEN

Kemin kaivoksen laajentamisen ympäristövaikutusten arviointiohjelma ja sitä koskeva kuulutus on asetettu nähtäville Keminmaan kunnanvirastossa, Kemin kaupunginkanslian kirjaamossa, Tornion kaupunginkanslian kirjaamossa ja Lapin ympäristökeskuksessa 27.2.2009 alkaen koko arviointimenettelyn ajaksi. Arviointiohjelmaa koskeva kuulutus on julkaistu Pohjolan Sanomissa 27.2.2009 ja Lounais-Lapissa 2.3.2009.

Arviointiohjelmaan on voinut tutustua myös Keminmaan, Kemin ja Tornion pääkirjastoissa sekä internetissä osoitteessa <http://www.ymparisto.fi> hakupolkuna: Alueelliset ympäristökeskukset > Lappi > Ympäristönsuojelu > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA> Vireillä olevat YVA-hankkeet.

Kemin kaivoksen laajentamisesta ja arviointiohjelmasta on järjestetty tiedotustilaisuus yleisölle Keminmaassa 19.3.2002.

Lapin ympäristökeskus on pyytänyt lausuntoa arviointiohjelmasta Keminmaan kunnanhallitukselta sekä Kemin ja Tornion kaupunginhallituksilta pyytäen samalla varaamaan eri viranhaltijoille ja lautakunnille mahdollisuuden antaa lausuntonsa. Lisäksi ympäristökeskus on varannut erikseen lausunnonantomahdollisuuden seuraaville tahoille: Lapin liitto, Lapin lääninhallitus (sosiaali- ja terveysosasto), Lapin TE-keskus (kalatalousyksikkö sekä maaseutu- ja työvoimaosastot), Metsähallitus (Lapin luontopalvelut), Tiehallinto (Lapin tiepiiri), Lapin maakuntamuseo, Lapin luonnonsuojelupiiri, Kemin lintutieteellinen yhdistys Xenus ry.

LAUSUNNOT JA MIELIPITEET

Arviointiohjelmasta on annettu yhteensä 11 lausuntoa, joista osa hieman kuulutuksessa ilmoitetun määräajan päättymisen jälkeen. Kaikki lausunnot on voitu ottaa huomioon tässä lausunnossa. Kopiot lausunnoista on toimitettu hankkeesta vastaavalle. Seuraavassa yhteenvedossa esitetään lausunnot tai niiden keskeisin sisältö.

Lausunnot

Keminmaan kunnanhallitus ja Keminmaan kunnan ympäristölautakunta

Keminmaan kunnanhallituksen lausunto sisälsi eri lautakuntien lausunnot.

Rautateitse tapahtuva kuljetusvaihtoehto tulee selvittää riittävässä laajuudessa ja monipuolisesti. Malmikuljetusten rekkaliikenteen kaksinkertaistumista tulee tarkastella siten, että tiedostetaan myös läheisyydessä olevan Tuhkamaan kalliolouhosalueen raskasta liikennettä lisäävä vaikutus. Kyseiselle alueelle on keskittynyt useita kalliokiviainesten ottopaikkoja. *Edellä oleva sisältyi myös erilliseen ympäristölautakunnan lausuntoon.*

Esitetään, että arviointiin otetaan mukaan metallipölyn leviämisen vaikutus kaivoksen vaikutusalueen riistaeläimiin. Lisäksi esitetään, että toiminnanharjoittaja tiedottaisi tehokkaammin mm. sellaisenaan syötävistä ravintokasveista ja tehtyjä metalli/pölypitoisuustutkimuksia. *(Terveydensuojeluviranomainen)*

Kaavoittajalla ei ole huomauttamista arviointiohjelmaan. Kemin kaivoksen laajennus sijaitsee haja-asutusalueella, jolla ei ole laadittua yleiskaavaa.

Tärkeänä pidetään ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnin suorittamista niin, että huomioidaan riittävän monipuolisesti sekä fyysiseen terveyteen että terveyden psyykkiseen ja sosiaaliseen puoleen kohdistuvat vaikutukset. Haittoja tulee tarkastella alueen asukkaiden näkökulmasta sekä liikenteen aiheuttaman melun (asuintila/ulkoilma), pölyn, tärinän ja ympäristövahinkoriskien kannalta samoin kuin vaikutukset asukkaiden viihtyvyyteen, turvallisuuteen ja harrastuksiin. Liikenneturvallisuuden kannalta rautateitse tapahtuva kuljetus-

vaihtoehto olisi em. tekijöiden suhteen rekkaliikennettä turvallisempi ja vähemmän ihmisille haittaa aiheuttava kuljetusmuoto. (Sosiaalilautakunta)

Kemin kaupunginhallitus ja Kemin kaupungin ympäristöjaosto (samansisältöiset)

Suunnitelmat laajentaa kaivoksella louhittavan ja rikastettavan malmin määrää ovat ymmärrettäviä ja kannatettavia, sillä tämä mahdollistaa edelleen Tornion ferrokromitehtaan kehittämisen ja pitämisen kilpailukykyisenä.

Siirtyminen avolouhostoiminnasta maanalaiseen louhintaan on ollut ympäristönsuojelullisesti myönteistä. Mm. räjähdysaineiden käyttömääriä on saatu vähennettyä. Lisäksi maan alla tapahtuvat räjähdykset eivät aiheuta ympäristöön pölylaskeumaa kuten avolouhosaisaikat räjäytykset. Kaivoksen vesistökuormitus on vähentynyt typen osalta. Suunniteltu kaksinkertainen louhintamäärä ei suoraan tarkoita typpikuormituksen kaksinkertaistumista. Selostuksessa tulisi selvittää lisääntyneiden maanalaisten räjäytysten vaikutukset mm. typen kulkutukseen ja jätevesiin päätyvän typen kohtalo.

Kaivosalueella tiestö, sivukivikasat, rikastushiekka-altaat ja rikastamo ovat suurimmat pölylähteet edelleenkin. Sinkillä ei ole havaittu selvää alueellista vyöhykkeisyyttä pitoisuuksissa, joten se on jätetty pois vuoden 2005 sammatutkimuksista. Suurimmat sinkin paikalliset päästölähteet ovat Tornion terästehtas ja Eljäjärven kaivos, minkä lisäksi lämpölaitokset päästävät vähäisessä määrin sinkkiä ilmaan. Syy siihen että sinkin pitoisuuksissa ei ole havaittavissa sammalissa selvää vyöhykkeisyyttä on kasvien elintoiminnossa ja siinä miten ne ottavat ja käyttävät sinkkiä ravinteenaan. Tämän johdosta etäälläkin päästölähteistä voidaan mitata suurempia pitoisuuksia kuin niiden läheisyydessä. Sinkki tulisi säilyttää sammatutkimuksissa edelleen. Määritys antaisi käsityksen päästölähteiden yhteisvaikutuksesta sinkkipitoisuuksiin ja sinkin ilma-kuormituksesta ja vertailu muiden alueiden pitoisuuksiin.

Pohjaveden tarkkailutulokset kromin, nikkelin ja sinkin osalta tuodaan esille hyvin. Olisi hyvä, jos YVA-selostuksessa pystyttäisiin arvioimaan ovatko kohonneet pohjaveden metallipitoisuudet seurausta kaivosalueen kallioperän luontaisista metallipitoisuuksista. Tähän ei ole esitetty selvitystä. Jos kohonneiden pitoisuuksien aiheuttajaa ei voida varmuudella selvittää, voisi tulla harkittavaksi tarkkailuohjelman tihentäminen jolloin voitaisiin havainnoida ja reagoida nopeasti mikäli tapahtuu oleellisia muutoksia.

Jos hanke päätetään toteuttaa vaihtoehtoa 2 (VE 2) käyttäen, ovat kuljetuksen aiheuttamat ympäristövaikutukset maantiekuljetuksia vähäisemmät.

YVA-ohjelman kuva antaa aikataulusta hieman epäselvän käsityksen. Olisi ollut toivottavaa, että kuva olisi selostettu myös sanallisesti ja siinä kerrottu selkeästi ne ajanjaksot, jolloin YVA:n eri vaiheet alkavat ja päättyvät. Pääteltävissä on, että toinen vuoropuhelu tapahtuisi ajanjaksolla kesäkuu-elokuu 2009. Lomakauden johdosta se tulisi aikatauluttaa mieluummin ajanjaksolle elokuun loppu – syyskuu 2009. Aikataulumuutoksella parannettaisiin kansalaisvaikutamisen mahdollisuuksia.

Lapin liitto

Lapin maakuntasuunnitelmassa 2022 kaivostoiminta on yksi Lapin kärkitoimialoista. Kemin kaivoksen laajentumishanke edistää osaltaan Lapin kehitystä ja hyvinvointia ja sillä on aluetaloudellisia vaikutuksia. Kaivosalue on voimassa olevassa Länsi-Lapin seutukaavassa osoitettu maankamaran aineenotto-

alueeksi. Alueella on voimassa oikeusvaikutukseton Keminmaan yleiskaava, jossa kaivosalue on merkitty teollisuusalueeksi.

Ympäristövaikutusten arviointiohjelmassa esitetään tarkasteltavaksi kolme toteuttamisen vaihtoehtoa realististen toiminnan toteuttamisvaihtoehtojen pohjalta. Arviointiohjelmassa on otettu huomioon 1.3.2009 voimaan tulleet valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, sekä laajentumishankkeen sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset sekä vaikutukset maankäyttöön ja yhdyskuntarakenteeseen. Hankkeen maisemaan kohdistuvien vaikutusten osalta ei ole esitetty ehdotusta vaikutusalueen laajuudesta. Muilta osin kunkin ympäristövaikutuksen ominaisuuksien perusteella tehtävä vaikutusalueen rajausta on perusteltu, ja siinä otetaan huomioon nykyinen ja suunniteltu maankäyttö mm. taajamien ja asuinkiinteistöjen osalta.

Lapin liiton virasto pitää laadittua ympäristövaikutusten arviointiohjelmaa riittävänä maakunnan suunnitteluun liittyvien asioiden osalta.

Lapin lääninhallitus, sosiaali- ja terveysosasto

Merkittävimmät vaikutukset ihmisen terveyteen ja elinoloihin hankkeesta aiheutuvat ilmaan joutuvasta pölystä, melusta ja tärinästä. Arviointiohjelmassa mainitaan yhdessä lauseessa, että nikkelin saannin kaivosalueen ympäristön luonnontuotteista ei voida olettaa olevan terveyttä haittaavan korkea. Arviointiselostuksessa tätä tulee täsmentää.

Mikäli hanke toteutetaan vaihtoehtoon 1 mukaan, vaikuttaa raskaan liikenteen kasvu reitin varrella asuvien ihmisten elinoloihin.

Lapin lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosaston käsityksen mukaan arviointiohjelmassa on tunnistettu tärkeimmät ja merkittävimmät ihmisten terveyteen ja viihtyvyyteen kohdistuvat vaikutukset.

Metsähallitus, Lapin luontopalvelut

Arviointiohjelma on pääosin riittävän tarkasti laadittu ottaen huomioon voimassa olevat säännökset. Metsähallitus haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota alueen luontoarvojen määrittelyyn ja luontovaikutusten arviointiin.

Ohjelmassa todetaan, että Kemin kaivoksen pohjoispuolella sijaitsee Elijärvenviia, joka kuuluu soidensuojeluohjelmaan. Se rajautuu kaivoksen sivukivi-alueeseen. Metsähallituksen paikkatietoaineiston mukaan sivukivialue näyttää kuitenkin sijaitsevan osittain suojeluohjelma-alueella, joka on siltä osin yksityisessä omistuksessa. Kaivospiiri ulottuu vielä laajemmalle Elijärvenviian alueelle. Valtioneuvosto on ottanut kyseisen alueen soidensuojeluohjelmaan tarkoituksena, että alueelle perustetaan suojelualue. Alueen suojeluarvot ovat huomattavat. Pääosin se on arvokasta lettosuota harvinaisine kasveineen ja pieneltä osin lehtolaikkuja. Alue ei kuitenkaan kuulu Natura 2000 verkostoon. Sivukivialueen ja kaivospiirin rajaukset tulee tarkistaa.

Luontovaikutuksissa ei mainita lainakaan Elijärvenviiaa, vaikka toiminnan vaikutukset hyvin todennäköisesti ulottuvat sinne asti. Arviointiohjelmaa tulee tältä osin tarkistaa ja tehdä arviointia varten tarpeelliset täydentävät luontokartoitukset alueella.

Lapin lintutieteellinen yhdistys Xenus ry

Kaivoksen maanalainen laajentaminen ei aiheuta negatiivisia vaikutuksia linnustoon, mikäli läheisten kosteikkoalueiden vesitasapaino ei järky. Laajentamisen vaikutukset linnustoon kohdistuvat kasvavaan liikennemäärään. Tihentynyt liikenne Keminmaa-Tornio välillä lisää riskiä ajoneuvojen ja yksittäisten lintujen yhteentörmäykselle. Edellä mainittu pätee molempiin vaihtoehtoihin (VE 1) ja (VE 2), mutta riski on suurempi vaihtoehdossa (VE 1).

Lapin TE-keskus, kalatalouspalvelut

Lapin TE-keskuksen kalatalouspalvelut pitää hakijan esittämää arviointiohjelmaa riittävänä, jotta hankkeen kalatalousvaikutuksista voidaan laatia kattava arvio. Hakijan mukaan arviointityön aikana tarkastellaan tarkkailuohjelman sisältöä ja arvioidaan sen riittävyys suunnitellun laajennushankkeen mukaiselle toiminnalle. Lapin TE-keskuksen kalatalouspalvelut vaatii, että arviointiselostuksessa selvitetään miten hankkeen vaikutusalueen kalataloustarkkailu tulisi suorittaa ja onko se mahdollista liittää muihin alueen kalataloustarkkailuohjelmiin.

Tiehallinto, Lapin tiepiiri

Tiepiirillä ei nykyisellä rahoitustasolla ole mahdollisuuksia lisääntyneen liikenteen meluhaittojen minimointiin rakentamalla melusteitä yksittäisten asuinrakennusten kohdalle. Meluhaittojen minimoimiseksi tulisikin hankkeen yhteydessä selvittää melusteiden rakentamisen lisäksi muitakin mahdollisuuksia ja rahoitusratkaisuja.

Ratahallintokeskus

YVA-ohjelmassa on esitetty selvitettäväksi olennaisimmat vaikutukset myös raideliikenteen osalta.

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

Kemin kaivoksen toiminta on jatkunut alueella jo pitkään. Kaivoksen toiminnan laajeneminen ei myöskään sinällään laajenna suoraan kaivostoimintaan käytettäviä alueita. Toiminta on vakiintunutta ja nykyisistä vaikutuksista on runsaasti tietoa.

Arviointiohjelmasta annetuissa lausunnoissa on tuotu esille Kemin kaivoksen laajentamiseen liittyviä näkökohtia ja esitetty tarpeita vaikutusten selvittämiseen ja hankkeen toteuttamiseen liittyen. Lausunnoissa esille tulleet seikat tulee ottaa huomioon sekä arviointimenettelyssä että hankkeen toteuttamisessa.

Lapin ympäristökeskuksen käsityksen mukaan tarkasteltavana olevassa arviointiohjelmassa on hankkeen luonne huomioon ottaen käsitelty riittävällä tarkkuudella ne asiat, jotka YVA-asetuksen 9 §:n mukaan tulee arviointiohjelmassa esittää. Arviointiohjelma on kokonaisuutena tarkasteltuna selkeä ja johdonmukainen.

Seuraavassa ympäristökeskus esittää kannanottonsa ja näkemyksensä arviointiohjelman eri osista sekä esittää asioita, jotka tulee ottaa huomioon YVA-menettelyssä ja arviointiselostuksen laatimisessa. Tarkastelussa seurataan pääosin YVA-asetuksen 9 §:n asialuettelon mukaista asiajärjestystä.

Hankekuvaus ja tiedot hankkeesta

Arviointiohjelmassa on kuvattu laajasti ja perusteellisesti nykyistä toimintaa. Itse laajentamishankkeen kuvaus kaivosalueella tapahtuvien toimintojen osalta on pääosin selkeä ja riittävä. Kuvaus on esitetty kohtalaisen myöhään ohjelmassa. Koska nykyisen toiminnan kuvaus toimii selkeänä pohjana hankevaihtoehtoilta, ratkaisu on kuitenkin ymmärrettävä. Hankkeen laajenemista koskeva taulukko on havainnollinen, joskin sen esitystapaa voisi vielä hieman tarkentaa. Rikasteen kuljetuksen kuvaus on jäänyt erittäin niukaksi.

Hankkeen elinkaari

Kaivoshankkeen elinkaari voidaan jakaa suunnittelu-, rakentamis-, tuotanto-, sulkemis- ja sulkemisen jälkeiseen vaiheeseen. Kemin kaivos on toiminut alueella jo pitkään eikä toiminnan laajentaminen kuvatussa muodossaan sinällään edellytä koko kaivoksen toiminnan tarkastelua täyden elinkaaren ajalta. Jo tapahtunutta muutosta on kuitenkin hyvä kuvata yleisesti arviointiselostuksessa.

Arviointiohjelman kohdassa 8.1 on todettu, että Kemin kaivoksen toimintaa tunnettujen malmivarojen hyödyntämisen jälkeen ei voida tässä vaiheessa ennustaa, ja että tulevaisuuden monien mahdollisten toimintamallien takia ympäristövaikutusten arviointi kohdistetaan ainoastaan nykyisten tiedossa olevien malmivarojen kaivostoimintavaiheeseen. Ympäristövaikutuksia ei arvioida tämän jälkeen tulevista mahdollisista laajennuksista, muutoksista kaivostoiminnassa tai kaivostoiminnan lopettamisesta.

Todennettujen malmivarojen on arvioitu kestävän nykyisellä toiminnalla 30 vuotta, laajennetulla toiminnalla noin 15 vuotta. Tämä ajanjakso on varsin lyhyt. Sulkemis- ja jälkihoitotoimenpiteillä voidaan vaikuttaa merkittävästi alueen tilaan (yleinen turvallisuus, alueen maisemakuva, soveltuvuus eri käyttömuotoihin, ympäristönsuojelullinen tila jne.) niin kaivostoiminnan jatkuessa kuin sen jälkeenkin. Siksi jo tässä vaiheessa olisi syytä pohtia ja tuoda esille elinkaariajattelun mukaisesti myös sulkemis- ja jälkihoitotoimia. Tähän liittyvät mm. rikastushiekka-alueen hoito, vanhan avolouhoksen tilanne, tai esimerkiksi nykyisten sivukivien läjitysalueiden jälkihoito kun sivukivet on käytetty maanalaisen kaivoksen täyttöihin jne. Sulkemiseen ja jälkihoitoon liittyviä ja niihin vaikuttavia toimiahan sekä suunnitellaan että toteutetaan kaivoksella osana nykyistäkin toimintaa, ja niitä on osin myös kuvattu arviointiohjelmassa. Tiedossa olevaa, tutkimatonta malmivarantoa alueella on runsaasti. Jos suinkin mahdollista, arviointiselostuksessa olisi hyvä esittää suuntaa antava arvio siitä, kuinka pitkäksi toiminta-aika voisi tulevaisuudessa jatkua.

Laajentamiseen liittyvää rakentamisvaihetta on ohjelmassa kuvattu hyvin suppeasti. Sitä ja sen aikaisia vaikutuksia tulee tarkastella arviointiselostuksessa.

Vaihtoehtojen käsittely

Hankkeessa on esitetty nykyisen toiminnan jatkumisen (VE 0) lisäksi kaivoksen toiminnan laajentamiselle kaksi vaihtoehtoa, joissa tuotteiden kuljetus Tornion ferrokromitehtaalte tehtäisiin joko autoliikenteen (VE 1) tai rautaliikenteen (VE 2) avulla. Myös VE 0:ssa on todettu olevan mahdollista sekä auto- että rautaliikenteen käyttö.

Arviointiohjelmassa on todettu, että vaihtoehdot on muodostettu realististen toiminnan toteuttamisvaihtoehtojen pohjalta. Maanalaisen kaivoksen kapasiteetti

teetti riittää louhintamäärän kaksinkertaistamiseen, eikä toiminta tule muuttumaan nykyisestä merkitsevästi. Rikastamon kapasiteettia joudutaan laajentamaan.

Esitetyt vaihtoehdot ovat realistisia. Ottaen huomioon sen, että maanalaisen kaivoksen toiminta ei sinällään tule muuttumaan merkittävästi nykyisestä luvitetusta toiminnasta, eikä kaivosalue laajene, ovat esitetyt vaihtoehdot myös riittäviä. Vaihtoehtojen kuvaus on kuitenkin varsin niukka. Esimerkiksi kuljetusreitit ei ole kuvattu vaihtoehtojen kohdalla. Vasta ehdotuksessa vaikutusalueen rajaukseksi on kuvattu tieliikenteen reitti sanallisesti ja karkealla kartalla, raideliikenteen reitti kartalla. Reittien kuvaamiseen tuleekin selostuksessa panostaa. Ohjelmasta ei myöskään käy ilmi kuljetukseen liittyviä muita seikkoja, kuten esimerkiksi tarvitaanko muita toimenpiteitä kuten radan tai teiden kunnostusta tai rakentamista, millaisia ajoneuvot tai junavaunut ovat, kuinka pitkiä kuljetusajat ovat jne.

Vaihtoehtojen vertailu (kohta 6.5) on kuvattu yleisellä tasolla. Vertailumenetelmiä ei ole esitetty eikä niitä voi myöskään päätellä ohjelman perusteella. Päämääränä on kuvata vaikutukset vaihtoehtoisin ja havainnollisesti siten, että kunkin tarkasteltavan vaikutuksen osalta voidaan ymmärtää vaikutuksen suuruudet sekä vaihtoehtojen erot. Tavoite on hyvä ja sen toteutumiseen kannattaa panostaa. Vertailumenetelmät ja perustelut niiden valinnalle tulee esittää selostuksessa.

Liittyminen muihin hankkeisiin ja suunnitelmiin

Arviointiohjelmassa on kuvattu lyhyesti kaivoksen laajennushankkeen liittymistä Tornion tehtaiden ferrokromituotannon kaksinkertaistamishankkeeseen, jonka osalta YVA-menettely on päättynyt vuonna 2005. Arviointiselostuksessa on hyvä tuoda esille tiiviisti liittymäkohdat ja keskeiset johtopäätökset jotka liittyvät kaivoksen laajennushankkeeseen. Lisäksi on tuotu esille kaivoksen aluetaloudellinen merkitys.

Lapin liitto on tuonut lausunnossaan esille Lapin maakuntasuunnitelman 2022, jossa kaivostoiminta on mukana. Muun muassa tämä suunnitelma olisi hyvä tuoda esille arviointiselostuksessa.

Tarvittavat luvat ja suunnitelmat

Kaivostoimintaa varten tarvitaan monia lupia ja suunnitelmia, joiden tarpeesta säädetään useissa laeissa ja asetuksissa. Arviointiohjelman luvussa 3 on kaivostoiminnan edellyttämät luvat ja lupaviranomaiset ja nykyinen lupatilanne käsitelty varsin kattavasti.

Kaavoitus

YVA-ohjelmassa esitetään, että mahdollinen kaavoitustarve arvioidaan. Arviointiohjelmassa on todettu, että rikastamon laajennus vaatii rakennusluvan. Nykyisen rikastamon kooksi ilmoitetaan 4355 m² ja laajennuksen kooksi 1777 m². Uusia rakennuksia on tarpeen rakentaa noin 6000 m². Ympäristökeskuksen käsityksen mukaan rakentaminen kohdistuu alueelle, jolla on maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 16 §:n mukainen suunnittelutarve ympäristövaikutusten merkittävyyden vuoksi (16.2 §). Näin ollen rakentaminen edellyttää tavanomaista lupamenettelyä laajempaa harkintaa. Rakennusluvan erityisistä edellytyksistä suunnittelutarvealueella on säädetty MRL:n 137 §:ssä. Rakentaminen

suunnittelutarvealueella ei saa johtaa vaikutuksiltaan merkittävään rakentamiseen tai aiheuttaa merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia (137.4 §). Säännöksessä on kysymys ehdottomasta luvanmyöntämisestä. Näin ollen hankkeesta vastaavan tulisi neuvotella kunnan kanssa asemakaavan laatimisesta alueelle. Tällöin rakentaminen voidaan ratkaista asemakaavan perusteella rakennusluvalla ilman suunnittelutarveratkaisuja. Tarkoituksenmukaista olisi yhteensovittaa yva- ja kaavoitusmenettelyt (YVA-lain 5.1 §), jolloin asemakaavoitukseen liittyvä selvittämisvelvollisuus ja vuorovaikutteisuus voitaisiin yhdistää mahdollisimman paljon yva-menettelyyn.

YVA-ohjelmassa todettiin hankkeen edellyttävän maisematyölupaa. Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 128 §:n mukainen toimenpiderajoitus on voimassa vain asemakaava-alueella ja yleiskaava-alueella, jos yleiskaavassa niin määrätään, sekä asemakaavan laatimisen vuoksi rakennuskiellossa olevalla alueella tai alueella, jolle yleiskaavan laatimista tai muuttamista varten on niin määrätty. Myös purkamislupaa edellyttävä toimenpide on tarpeen vain asemakaava-alueella tai jos yleiskaavassa niin määrätään tai alueella, jossa on rakennuskielto asemakaavan laatimiseksi (127 §).

Rakennusten oleva ja tuleva koko tulisi ilmoittaa kerrosneliömetreissä (k-m²).

Ympäristön nykytila

Kohdealueen nykytilaa on kuvattu arviointiohjelmassa monipuolisesti olemassa olevaa aineistoa hyödyntäen. Arviointiselostuksessa kuvausta tulee luonnollisesti syventää ja täsmentää. Liikennereittien osalta kuvausta ei kuitenkaan ole. Kuljetusreittien osalta nykytilan kuvaukseen on syytä kiinnittää huomiota – erityisesti asutus ja mm. liikenteelliset ongelmakohdat on syytä tarkastella vaikutusten arvioinnin ja vaihtoehtojen vertailujen mahdollistamiseksi.

Alueen kuvauksessa on käytetty karttoja monipuolisesti. Niissä on kuitenkin myös epätarkkuuksia. Karttakuvauksia tuleekin tarkentaa arviointiselostukseen. Myös kaivospiirin rajaukset tulee esittää kartalla.

Ympäristövaikutukset ja niiden selvittäminen

Arviointiohjelmassa on kuvattu arvioinnissa käytettävää, varsin mittavaa aineistoa. Käytetty aineisto tarkentuu vielä arviointiselostukseen. Osin käytettäviä menetelmiä on kuvattu yleisesti, osin menetelmien kuvausta ei ole. Keskeisimmät arvioitavat asiat on kyetty tunnistamaan.

Arviointiselostuksessa käytetyt menetelmät tulee kuvata hyvin. Oleellista on, että selvityksien ja arvioiden tekijänä on kyseisen alan asiantuntijoita ja että niissä käytetään standardoituja tai muuten hyväksyttyjä menetelmiä, jotka on testattu ja dokumentoitu. Kohdassa 8.16 esitetään selostuksessa kuvattavaksi olennaisimmat hankkeeseen ja arviointimenetelmiin liittyvät oletukset ja epävarmuustekijät ja arvio niiden vaikutuksesta tehtyihin arvioihin ja hankkeen toetutukseen, mikä on asianmukaista. Myös laadittavissa raporteissa tulee olla yksityiskohtaiset selvitykset käytetyistä menetelmistä samoin kuin tehdyistä oletuksista ja menetelmien rajoituksista tai puutteista.

Vaikutusalueen rajaus

Ehdotus vaikutusalueen rajaukseksi on kuvattu sanallisesti (kohta 8.14) ja kuvassa (kuva 22). Alustavaa rajausta voidaan pitää hankkeen luonne huomioiden riittävänä. Arviointimenettelyssä tarkastelualueet tulee kuvata yksityiskohdaisemmin ja niitä tulee laajentaa tarvittaessa.

Osallistumisen järjestäminen ja YVA-menettelyn aikataulu

Arviointimenettelyn vaiheet ja aikataulu on esitetty kappaleessa 2.4. Menettelyn on arvioitu päättyvän syykuussa 2009. Esitetty aikataulu on erittäin tiukka huolimatta siitä että kyse on vakiintuneesta toiminnasta, ja pääosa toiminnan laajenemisen vaikutuksista voidaan arvioida jo tehtyjen selvitysten pohjalta.

Osallistumisen järjestäminen sisältää kuulemisen lisäksi yleisöesittelytilaisuudet, asukaskyselyn ja mahdollisesti sidosryhmien edustajien haastatteluja. Laajennushankkeen luonne huomioon ottaen osallistumissuunnitelmaa voidaan pitää riittävänä.

Johtopäätökset

Kemin kaivoksen laajennusta koskeva ympäristövaikutusten arviointiohjelma täyttää hankkeen luonne huomioiden YVA-asetuksessa arviointiohjelmalle asetetut vaatimukset. Ohjelmaa toteutettaessa ja arviointiselostusta laadittaessa tulee ottaa huomioon YVA-ohjelmasta annetuissa lausunnoissa sekä edellä tässä yhteysviranomaisen lausunnossa esitetyt näkökohdat ja vaatimukset.

LAUSUNNON NÄHTÄVILLÄOLO

Arviointiohjelmasta annetut alkuperäiset lausunnot säilytetään Lapin ympäristökeskuksessa. Kopiot lausunnoista on lähetetty hankkeesta vastaavalle. Yhteysviranomaisen lausunto lähetetään hankkeesta vastaavalle sekä tiedoksi lausunnonantajille. Lausunto pidetään nähtävillä koko arviointimenettelyn ajan Keminmaan kunnanvirastossa, Kemin kaupunginkanslian kirjaamossa, Tornion kaupunginkanslian kirjaamossa ja Lapin ympäristökeskuksessa sekä internetissä osoitteessa <http://www.ymparisto.fi> hakupolkuna: Alueelliset ympäristökeskukset > Lappi > Ympäristönsuojelu > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > Vireillä olevat YVA-hankkeet. Lisäksi lausunto on nähtävillä Keminmaan, Kemin ja Tornion pääkirjastoissa.

.....

Tämän lausunnon laatimiseen ovat osallistuneet Lapin ympäristökeskuksessa ylitarkastajat Leena Ruokanen (maankäyttö- ja kaavoitusasiat), ylitarkastaja Pekka Herva (luonnonsuojeluasiat ja luontoselvitykset).

Ympäristönsuojelupäällikkö

Tiina Kämäräinen

Ylitarkastaja

Eira Luokkanen

SUORITEMAKSU 6530 €

MAKSUN MÄÄRÄYSTÄ KOSKEVA MUUTOKSENHAKU

Alueellisten ympäristökeskusten maksullisista suoritteista annetun ympäristöministeriön asetuksen (1387/2006) mukaan YVA-laissa tarkoitettua arviointiohjelmasta annettavan yhteysviranomaisen lausunnon maksu kolmen kunnan mukaan laskettuna on 6530 €. (Hkp-tili 350102152/M10/3012/531/MT3)

LIITE

Maksua koskeva oikaisuvaatimusohje (vain hankkeesta vastaavalle)

TIEDOKSI

Lausunnon antaneet
Ympäristöministeriö
Suomen ympäristökeskus